

Een vouw in de tijd

Over Arefeh Riahi's *Un/folding Interventions*, De Appel Archive, 2019

Jarenlang heb ik een notitieboekje bijgehouden. Niet echt een dagboek, ik schreef er onregelmatig over van alles en nog wat in. Mijn observaties waren niet per se zelfonthullend van aard en ik las ze bovendien nooit meer terug. Toch was het boekje onmisbaar voor me. Ik vulde de pagina's met allerlei plannen en intuïties, droeg het altijd bij me en merkte hoe mijn collectie zich in de loop van de tijd ontwikkelde tot een langzaam uitdijend archief, een bewaarplaats waar iedere punt een komma vormde.

Hoewel mijn notitieboek en Arefeh Riahi's blauwe, gevouwen object qua vorm en inhoud haast niet méér van elkaar konden verschillen, moest ik tijdens een van haar allereerste bijeenkomsten onwillekeurig aan mijn voormalige mini-archief denken. In een ruimte vol kunsthistorisch materiaal ligt op tafel een donkerblauw, doos-achtig object dat uit 14 vlakken bestaat en op allerlei onmogelijke manieren kan worden uitgevouwd. Samen met een handjevol bijeengekomen bezoekers schuifel ik eromheen en luister naar Riahi die vertelt over het object in relatie tot haar huidige verkenningen. Hier, in het archief van De Appel, is de in Iran geboren kunstenaress de afgelopen tijd bezig geweest met vragen rondom het (an)archiveren van kunstzinnig materiaal. Het object, een 'box' of 'container' die door Riahi zelf ook wel als 'a space that is archiving [in] itself' wordt omschreven, vormde het instrument waarmee ze de specifieke archiveerpraktijk van De Appel analyseerde. In oktober, november en december 2019 maakte ze haar verkenningen publiek en organiseerde een tentoonstelling¹ en vier performatieve presentaties waarin ze haar project, via haar object, uitvouwbaar maakte.

But as you unfold the object in relation to your body and the space you are my archivist. The object provides a potential to be read differently every time, and being composed differently through new movements. We enter a conversation where simultaneously we read and we are being read. Together with the thing, we connect different archival entities to each other making a narrative of un/folding and being un/folded.

Tijdens de eerste performance op 17 oktober beweegt Riahi haar object in een sessie van een klein uur door de ruimte van het archief. Met kleine, bescheiden handelingen die steeds dramatischer worden vouwt ze haar object in en uit. Het donkerblauwe gevaarte beweegt langzaam, klemt zich om schappen, kasten en boeken en verandert steeds van vorm. Riahi, die later in de performance wordt vergezeld door archiviste Nell Donkers, laat zich door haar object leiden en legt in het nabijzijn van haar toeschouwers verbindingen die eerder onbestaanbaar leken. Boeken worden kasten, kasten worden pilaren en pilaren vormen de sokkels van allerlei beeldend materiaal.

Waar Riahi het archief tijdens haar eerste performance op een bijna lichamelijke manier aftastte, richtte ze zich op 7 november op een meer talige verkenning van de plek. In samenwerking met kunstenaars Maartje Fliervoet en Martin La Roche bereidde ze een voordracht voor waarin ze op even associatieve als metareflexieve wijze reageert op de daad van het archiveren zelf. Lopend door de ruimte dragen de drie kunstenaars een tekst voor waarin interpretaties van vrij complexe theorieën worden afgewisseld met persoonlijke mijmeringen en verhalen. Om hen heen ligt overal uitgestald materiaal en dwalen samengekomen bezoekers voorzichtig rond. Riahi maakt ons deel van haar 'anarchival attempts' terwijl La Roche een boek uitvouwt en zich afvraagt of je het brein dat overtollig vloeistof afvoert kunt vergelijken met de archivist die overbodig materiaal in de prullenbak kiepert.

*There is always an archivist. There is always a selecting force and a force of leaving aside.
Even in our head. So how to find out about what one shouldn't find out about? How to see
what one is supposed not to?*

In tegenstelling tot de eerste is de opzet van Riahi's tweede performance vrij overweldigend van aard. Het archief lijkt, net zoals de voorgedragen tekst, op een soort omgevallen boekenkast waarin alles wat je ziet een fragment vormt dat naar andere fragmenten wijst. Struinend door de uitgevouwen boeken, posters, parels en pamfletten stuit ik op allerlei gegevens die, zeker in combinatie, een vaag gevoel van ontoereikendheid opwekken, alsof de kunstenaars ons willen wijzen op het feit dat je nooit in staat zult zijn om zo'n overdaad aan materiaal te verwerken in het archief dat ook jijzelf bent.

Op zowel 28 november als 12 december werden de grenzen van die stelling nog verder opgerekt. Waar Riahi tijdens haar derde bijeenkomst choreografe Setareh Fatehi uitnodigde voor een lichamelijke verkenning van het archief, — in een gezamenlijke performance bewoog de choreografe zich, samen met het gevouwen object, als een slang door de ruimte en wees ons via haar lichaam op nieuwe vormen van verbindingen — deed de kunstenaar tijdens haar laatste bijeenkomst een beroep op het associatievermogen van haar bezoekers. In samenwerking met schrijver en kunstenaar Hannah Dawn Henderson bereidde Riahi een workshop voor waarin de inmiddels trouwe groep toeschouwers werd uitgedaagd te reageren op citaten uit een voor het project samengestelde tekst². De quotes, die op elk hun eigen wijze raken aan de thematiek van het (an)archiveren en als losse vellen tussen 14 geselecteerde boeken waren geschoven, werden door alle deelnemers aangevuld met eigen gedachten, herinneringen en associaties. Na een geruisloos half uur kwam iedereen samen en werden alle stukken tekst in een ietwat ongemakkelijke kring voorgelezen.

Zoals ook tijdens de voordracht met Fliervoet en La Roche, bracht de combinatie van spraak en vrije associatie een uitbundige mix van intuïties voort. Sommige deelnemers leken tijdens het schrijven uit de grond van hun persoon te hebben geput, anderen reageerden letterlijk of juist speels en instinctief. Henderson en Riahi, die beide meededen,

maakten foto's van ieder beschreven stuk papier³ en merkten de hoeveelheid externe triggers op, die door de gegeven citaten werden geactiveerd. Waar de parels van De Appel normaal gesproken worden getoond binnen de context van een expositie (of worden geraadpleegd door mensen met een specifieke interesse), werd het geselecteerde materiaal tijdens de workshop gekoppeld aan overwegingen die, samen met alle stemmen, gebaren en verschillende uitspraken van de Engelse taal, inderdaad een 'activerende' echo voortbrachten.

I suppose an archive gives you a kind of valley in which your thoughts can bounce back to you, transformed. You whisper intuitions and thoughts into the emptiness, hoping to hear something back. And sometimes, just sometimes, an echo does indeed return, a real reverberation of something, bouncing back with clarity when you've finally hit the right pitch and found the right surface.

Tegelijkertijd werd in de workshop duidelijk hoezeer het opschrijven van een associatie een nieuwe associatie mogelijk maakt. Waar ik mijn gedachten in mijn notitieboek niet alleen onthield maar ook, of vooral, 'vastzette' om daarna weer verder te kunnen, — het schrijven als een manier om je hoofd te legen en daarmee ruimte te creëren voor nieuwe, nog niet gedachte gedachten — creëerden Henderson en Riahi een omgeving waar mensen hun intuïties tast- en daarmee deelbaar maakten. In een boek dat tijdens de bijeenkomst op één van de gebruikte schappen lag stuitte ik op een stuk waarin de Australische filosoof Andrew Murphie pleit voor zo'n benadering van het archiveren. Hij legt uit dat het archief niet alleen een plek is waar we materiaal uit het verleden bewaren, maar ook moet worden gezien als een ontmoetingsruimte waar het belangrijk is te zoeken naar manieren om verbindingen te leggen tussen mensen, stemmen, ideeën en materiaal.

De afgelopen maanden wist Arefeh Riahi het archief van De Appel om te toveren tot een plek waar zulke verbindingen werden gelegd. Door bestaande structuren binnenstebuiten te keren en anderen actief in haar processen te betrekken, liet ze zien welke vormen een archief kan aannemen. Starend door de ruimte besloot ze haar laatste presentatie door te zeggen dat haar project, net zoals haar object, een soort gedachtemodel vormt dat zich in de loop van de tijd zal blijven uitvouwen. Een klein maar constant groeiend idee dat tussen kasten, schappen, sokkels en pilaren, op nieuwe vormen van activering wacht.

-

Tijdens deze expositie, die gedurende Riahi's hele werkperiode te bezoeken was, lag het object in de ruimte van het archief en waren bezoekers vrij om ermee te interacteren.

Voetnoot 2

Waar het door Arefeh uitgevouwen archiefmateriaal is gemarkeerd in de database van De Appel (en onder de zoekterm *Un/folding Interventions* online kan worden opgezocht), zijn de quotes, samen met de datum van de performance en de naam en bijdrage van de deelnemer, blijvend opgenomen in de boeken waar ze door Henderson en Riahi tussen werden gestopt.